

Zbirka diapozitivov

AZIJA

A Z I J A

Spremno besedilo k zbirki diapozitivov

Ljubljana, 1995

Učilo je pripravila skupina Ljubljanskega geografskega društva.

Avtorji fotografij: Matej Gabrovec, Bojan Brecelj, Mitja Bricelj, Arne Hodalič, Drago Kladnik, Boris Košorok, Tomo Križnar, Andrej Mihevc, Karel Natek, Jani Pintarič, Iztok Skok, Mirsad Skorupan, Andrej Strmecki, Igor Šebenik, Roman Šimec, Miran Šubelj Sagmeister.

Avtorji teksta: Drago Kladnik, Karel Natek, Darja Resnik, Mirsad Skorupan, Marjeta Vidmar.

Strokovna recenzija: Drago Balajc, Ana Banovec, Karmen Cunder, Branka Gabrenja-Müller, Metod Vojvoda.

Lektorirala: Vita Žerjal Pavlin.

Oblikovanje in tehnična ureditev: člani Ljubljanskega geografskega društva.

Strokovni svet Republike Slovenije za vzgojo in izobraževanje je na svoji 19. seji dne 14. 6. 1995 s sklepom št. 11395 potrdil zbirko diapozitivov Azija kot učni pripomoček za uporabo pri pouku geografije v osnovnih in srednjih šolah.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

915(084.12)

AZIJA [Projekcijsko gradivo] / [učilo je pripravila skupina Ljubljanskega geografskega društva; avtorji fotografij Matej Gabrovec ... et al.]. - Ljubljana : Ljubljansko geografsko društvo, 1995

-- Azija / [avtorji teksta Drago Kladnik ... et al.]

ISBN 961-6050-01-x

1. Gabrovec, Matej

51922944

1. Carigrad

Carigrad, mesto z bogato zgodovino, leži na gričih ob Bosporju in ob Marmarskem morju in je največje mesto Sredozemlja. Deli se na evropski in azijski del, ki ju povezujeta dva viseča mostova. Je največje turško mesto, saj šteje 8 mil. prebivalcev, in je hkrati največje industrijsko središče, zaradi lege pa tudi eno najpomembnejših pristanišč in trgovskih središč v Sredozemlju. Na sliki vidimo del potniškega pristanišča ob Zlatem rogu, v ozadju pa stari del mesta z dominantno Sulejmanovo mošejo, ki sodi med največje med tristotimi v Carigradu. V ozadju Bajazitov stolp ob univerzi.

2. Kapadokija

Pokrajina leži v osrednjem delu Anatolske planote, v neposredni bližini ugaslega vulkana Erciyas Dagi. Vulkan je v preteklosti v svoji širši okolici odlagal veliko pepela, ki se je sprijel, voda in veter pa so ga oblikovali v značilne reliefne oblike. Na sliki vidimo zemeljske piramide, ki so nastale tako, da je odpornejša, vrhnja plast zaščitila in ohranila pred erozijo spodnji del. Tu so se ljudje naseljevali zaradi plodnih tal in možnosti izgradnje jamskih prebivališč v mehkih vulkanskih kameninah. Kapadokija je rodovitna, a sušna pokrajina, ki zaradi odmaknjenosti od morja ne dobiva dovolj padavin. Domačini gojijo žita, sladkorno peso, zelenjavo in vinsko trto. Na sliki kmet rahlja zemljo s konjsko vprego. Polja dodatno namakajo.

3. Pamukkale

Pamukkale leži na jugozahodnem delu Turčije v bližini mesta Denizli. Topli vrelci izvirajo na pobočju. Topla voda se pretaka iz korit v korita, ki so nastala zaradi odlaganja sige. Vroča voda vsebuje veliko čistega kalcijevega karbonata, ki se iz vode izloča in ustvarja pregraje. Kraj obiskuje vse več turistov tudi zaradi zdravljenja nekaterih revmatičnih obolenj.

4. Pokrajina v Jugovzhodni Anatoliji

Anatolija je najbolj sušna pokrajina v Turčiji, njen jugovzhodni del velja za območje, kjer pade najmanj padavin. Prebivalci se ukvarjajo z vzrejo drobnice (angorska koza in merino ovca) in sušnim poljedelstvom. Pomanjkanje lesa oziroma kurjave sili prebivalce, da uporabijo tisto, kar je na voljo. Na sliki je vidna skladovnica na soncu posušenih iztrebkov, ki jih uporabljajo za kurjavo. Na območju Anatolije se uveljavlja nov način izrabe zemljišč t.i. "dry farming";

gre v bistvu za ekstenzivno kmetijstvo, kjer s pomočjo mehanizacije zasejejo velike površine z žiti. Zgradba na sliki je mošeja.

5. Anatolska stepa

Slika prikazuje pokrajino na vzhodu Turčije. To je rahlo valovit svet Anatolske planote, visok okoli 1000 m, iz katerega se dvigajo posamezni vulkanski vrhovi do višin 5000 m. Prebivalci teh krajev so Kurdi, ljudstvo brez domovine, ki šteje nekaj več kot 20 milijonov ljudi; Kurdi poseljujejo del Turčije, Sirije, Iraka in Irana. Ukvarjajo se predvsem z živinorejo. Na sliki vidimo pastirje s čredo ovac, s katerimi se selijo po prostranih pašnikih. Njihov nomadski način življenja zahteva začasna bivališča, ki jih vidimo na sliki.

6. Prestolnica Jordanije Aman

Aman predstavlja pomembno trgovsko in bančno središče na Bližnjem vzhodu. Turistično je izredno privlačen zaradi številnih antičnih ostankov in tipične arabske arhitekture. Na sliki je ostanek rimskega gledališča, ki je bil v letu 1948 ob ustanovitvi Izraela začasen dom 50.000 palestinskih beguncev, ki so v Aman pribežali zaradi izraelske agresije. Danes se Aman srečuje zlasti s problemom hitre rasti prebivalstva, zato se mesto zelo hitro širi. Zadnja leta veliko denarja in truda vlagajo v izboljšanje stanovanjskih razmer in infrastrukture ter zdravstva in šolstva.

7. Mrtvo morje

Mrtvo morje je depresija, ki leži 396 m pod morsko gladino v velikem tektonskem jarku, ki se nadaljuje v Rdečem morju in vzhodni Afriki. Zaradi tipičnega puščavskega podnebja in močnega izhlapevanja, je to najbolj slano morje (povprečna slanost svetovnih morij je 35 ‰, Mrtvega morja pa 33%). Že samo ime pove, da v njem ni življenja. Pa vendar predstavlja simbol življenja in zdravja. Pomembno je pridobivanje pepelike (kalijev karbonat K_2CO_3), ki se uporablja pri proizvodnji umetnega gnojila in stekla. Kemične sestavine morja so učinkovite pri zdravljenju kožnih bolezni in artritisa.

8. Nabatejska naselbina Petra v Jordaniji

Petra leži na jugu Jordanije in je bila od 3.tisočletja pr.n.š. do 1.tisočletja n.š. glavno mesto Nabatejcev. Zaradi bogastva izkopanin in v peščenjak vklesanih

svetišč je Petra največja znamenitost Jordanije. V kilometre dolgi soteski As-Siq, glavnem dohodu do Petre, si je vredno ogledati faraonovo zakladnico, gledališče in več grobov. V središču mesta pa so se v trdem peščenjaku ohranili palače, terme in svetišča. Na sliki je eno takih svetišč.

9. Wadi Rum

To je puščavska pokrajina na Arabskem polotoku, in sicer peščena in kamnita puščava na jugu Jordanije. Kamnita pobočja zaradi temperaturnih razlik med dnevom in nočjo močno preperevajo, zato so spodnji deli pobočij obdani z venci melišč. Wadi Rum je privlačen turistični kraj, hkrati pa dom številnim beduinom.

10. Jeruzalem - središče treh monoreligij

Ena izmed njegovih oznak je mesto miru, čeprav je Jeruzalem kraj, kjer se že stoletja spopadajo verske strasti. Predstavlja namreč središče treh monoreligij. Za Žide je to sveto mesto, simbol Davidove slave in Salomonovega templja. Za kristjane je mesto sveto, ker je Jezus v njem preživel zadnje dni, opravil križev pot in tu umrl. Tudi za muslimane je to mesto sveto, ker označuje kraj Mohamedovega vnebohoda. Jeruzalem predstavlja tri mesta v enem, zato verska in kulturna raznolikost odseva na vsakem koraku. Postal je tudi glavno mesto Izraela. Na sliki je cerkev Kristusovega groba s kupolo, v ozadju Oljčna gora.

11. Židovska šola

82% prebivalstva Izraela je Židov. Beseda židovstvo ima več pomenov. Označuje židovsko religijo in židovsko civilizacijo. V tem dvojnem pomenu besede dobro odseva zapletena usoda židovstva, ki je hkrati religija in civilizacija. Židovska religija temelji na tolmačenju svetih spisov, zato ima izobraževanje in opismenjevanje najstarejšo tradicijo.

12. Kibuc na Golanski planoti

Kibuc je oblika združnega in skupnostnega naselja. Prvi je bil ustanovljen leta 1909 ob reki Jordan, danes jih je približno 260. Zamisel o ustanovitvi naselij se je Židom porodila ob prelomu stoletja, ko naj bi po zgledu ruske socialistične družbe tudi sami prevzeli načelo: vsak po svojih sposobnostih - vsakemu po njegovih potrebah. Kibuci, ki so jih sprva ustanavljali kot povsem kmetijska

naselja, združujejo danes poljedelstvo z industrijo, storitvenimi dejavnostmi in turizmom. Zanje je značilna enakopravnost članov, prostovoljnost vstopa in izstopa ter skupna lastnina. Med najbolj pomembnimi izboljšavami, ki so jih vpeljali kibuški poljedelci, sodi vsekakor računalniško vodeno kapljično namakanje, ki ga v veliki meri uvajajo tudi drugod po svetu.

13. Samarijsko hribovje

V Izraelu se hribovje razprostira od juga proti severu in tvorijo ga trije deli: Judejsko, Samarijsko in Galilejsko. Pokrajini Judeja in Samarija sta bili med leti 1950 in 1967 deloma priključeni Jordaniji. Kotline in doline Samarijskega hribovja poseljujejo v glavnem Arabci, ki se preživljajo predvsem s kmetijstvom, a mednje se vrivajo izraelski naseljenci.

14. Zgornji tok reke Jordan

Pokrajina ob zgornjem toku Jordana je poljedelsko pomembna. Zaradi intenzivnega namakanja je gladina Jordana nizka kljub vlažnejši klimi na severu Izraela. Jordan se južneje izlije v Galilejsko morje ali Tiberijsko jezero, glavni vodni rezervoar Izraela. V ozadju je Golansko višavje, ki ga je Izrael okupiral v 6-dnevni vojni.

15. Negevka puščava

Negev leži na jugu Izraela, zavzema 60% ozemlja, kjer živi manj kot 10% prebivalstva. Severni in zahodni Negev je široka puščavska ravnina, prepletena z vadiji, ki se občasno pozimi zapolnijo in poplavljaajo. Proti jugu se pokrajina dvigne v pusto apnenčasto in granitno gorovje. Ob redkih virih površinske in podzemne vode pa pokrajina ozeleni. Izraelci so med prvimi uvedli kapljično namakanje, ki spreminja puščavo in omogoča rast številnih kmetijskih kultur. Hkrati pa Negev predstavlja tudi pomembno vojaško območje.

16. Terasasta pokrajina v Jemenu

Jemen je gorata država ki ima le v zahodnem in južnem delu ravninski obalni pas. Notranjost države tvori planotasto višavje, ki doseže višino do 3700 m. Gorata območja, ki so pod vplivom jugozahodnega monsuna, imajo od 400 do 2000 mm padavin. Zaradi ugodne klime so višavja najbolj naseljena. S slike je razvidno, da so strma pobočja terasirali do samega vrha, na slemenih pa so

postavljena naselja. Na terasah gojijo proso, tropske sadeže, kavo itd. Posebno mesto zaseda rastlina kat, ki deluje omamno in jo uživajo tako, da žvečijo sveže liste.

17. Jemenska arhitektura

Zgodovina Jemena je zelo bogata in sega v leta pred našim štetjem. Že v antični dobi je Jemen zaradi ugodne lege slovel kot pomembno središče, kjer so se srečevali trgovci in obrtniki. Zidava večnadstropnih hiš v nekaterih predelih Jemena ima zelo staro tradicijo. Glavni gradbeni material za izdelavo hiš, ki jih vidimo na sliki, sta kamen in opeka. Spodnja nadstropja so bila iz kamna, višja iz opeke. Posebno lepi so okrasni okrog oken in vrat, ki so iz lesa z veliko ornamentov. Take hiše niso nobena izjema v jemenski prestolnici Sana, kot tudi drugje v Jemenu.

18. Naselje Shibam na jugu Arabskega polotoka

Hadramautsko hribovje je znano po svojih suhih dolinah - vadijih, v katerih srečujemo talno vodo blizu površja, zato so se tu razvila večja naselja. Pobočje vadija se strmo dviguje in je neposeljeno. (Včasih se je celotno področje jugozahodnega dela Arabskega polotoka imenovalo Hadramautska kneževina). V vadiju Hadramaut leži mesto Shibam, ki je, kot mesto Sana, zaradi svoje gradbene izjemnosti vpisano v UNESCO-vo knjigo zaščitenih mest. Hiše, skoraj pravi nebotičniki, imajo 5 in več nadstropij. Spodnji del ima gospodarsko, zgornji pa bivalno funkcijo. V manjših naseljih se v pritličnem delu nahaja hlev, v mestih pa so spodnji prostori namenjeni za trgovine, obrtne delavnice ali skladišča.

19. Tržnica v Sadi - Jemen

Na sliki je tržnica na cesti, na kateri kmetje ponujajo svoje pridelke, to so različne vrste zelenjave, krompir, proso itd.. Ženske, ki prodajajo pridelke, imajo prekrite obraze, kar je odraz tradicionalnega islama. Jemen je, tako kot celotno območje Arabskega polotoka, sprejel islam že zelo zgodaj. V obalni nižini živijo predvsem sunitski muslimani, v višavju pa šiiti.

20. Puščavska pokrajina na Arabskem polotoku

Arabski polotok je največji na svetu. Njegovo površje in skladi so nagnjeni. Na zahodu se dviga gorato območje do 3150 m višine, ki se spušča proti vzhodu in konča v Perzijskem zalivu. Zaradi tako nagnjenih skladov so nahajališča nafte in plina predvsem ob Arabsko-Perzijskem zalivu. Osrednji del polotoka zavzema puščavski ravniki v višini 450 - 1800 m, ki se spušča na jugovzhodu v Veliko arabsko puščavo (Rub al- Khali). Na polotoku najdemo vse tipe puščav. Slika prikazuje ser'ir - puščavo iz drobirja in erg peščeno puščavo s sipinami. Sredi te pokrajine srečujemo arabske nomadske beduine, ki kljub razvoju ne morejo brez kamel.

21. Ribiči z ulovom tun ob Moškati obali

Arabsko morje in Arabsko-Perzijski zaliv sta zelo bogata z ribami in drugimi morskimi živalmi. Že v preteklosti so bili tod znani tudi lovci na biserne školjke. Danes je domačih potapljačev, ki brez kakršnekoli opreme zdržijo pod vodo nekaj minut, malo. Povečal se je ulov bele ribe, posebno tun, kar dokazuje slika. V ozadju se vidi glavno mesto Omana Masqat, ki ima 30.000 prebivalcev.

22. Naprave za desalinizacijo morja

Celotno območje Arabskega polotoka dobiva zelo malo padavin in je skoraj brez stalnih vodotokov. Življenje je vezano samo na oaze. Kraji, ki se nahajajo ob Zalivu, in so se začela razvijati v času odkritja nafte, imajo še večje težave s pitno vodo kot hribovita območja na zahodu. Mesta ob Zalivu so pitno vodo uvažala vse do časa, ko so jo začeli pridobivati iz morja s postopkom desalinizacije. Na sliki vidimo naprave za razsoljevanje morske vode, ki oskrbuje s pitno vodo mesto v ozadju.

23. Predice v tradicionalni noši v Omanu

Celotno območje Arabskega polotoka je območje tradicionalnega islama, zato imajo ženske zakrite obraze. Tu se je ohranilo še mnogoženstvo, ki si ga lahko privoščijo premožnejši sloji prebivalstva. Večina prebivalcev tega območja se ukvarja s kmetijstvom. V notranjosti nomadi pasejo čreda ovc, koz in kamel in pridobivajo volno, ki jo pridne roke še na star način predejo v niti.

24. Arabsko družabno življenje

Arabci veliko časa posvečajo družabnemu življenju. Eno od takih zbirališč so čajnice, ki v arabskem svetu nadomeščajo gostilne in bifeje evropskega tipa. V njih je prepovedano točenje alkohola, ki ga islam muslimanom prepoveduje. V čajnicah ponavadi s pomočjo vodnih pip (nargil) kadijo tobak.

25. Namakalni sistem na Arabskem polotoku

Voda je za kmetijsko prebivalstvo zelo pomembna, ponekod dražja od nafte. Brez namakalnih sistemov, ki vodo pripeljejo na njive, bi bilo celotno območje puščava. V nekaterih državah, kjer je padavin malo in je kmetijstvo odvisno od površinskih tokov ali talne vode, je do 50 % obdelovalnih površin namakanih. Namakalni sistemi (kanati), ki so napeljeni skozi Iransko višavje in polpuščavski svet, so zaradi preprečevanja izhlapevanja speljani več kilometrov pod zemljo. Kanal na sliki je ostanek nekdanjega namakalnega sistema, ki je namakal obsežne površine na jugu Arabskega polotoka.

26. Izdelovanje opeke

V sušni pokrajini Irana domačini izdelujejo opeko iz blata, pomešanega z slamo, kar potem oblikujejo v zidake in sušijo na soncu. Podobne zidake so izdelovali prebivalci starodavne Perzije, ta cenen in enostaven postopek pa se je ohranil do danes. Zgradbe iz takih sušenih zidakov razpadejo ob občasnih močnejših nalivih.

27. Naselje v sušni pokrajini srednje Azije

Afganistan in njene sosednje pokrajine imajo sušno puščavsko klimo z malo padavin. Več padavin dobivajo le gorska območja na vzhodu. V sušnih dolinah je možno poljedelstvo samo z namakanjem. Prebivalstvo se ukvarja z živinorejo. Tu je veliko nomadskih in polnomadskih živinorejskih plemen ki pasejo po planinskih pašnikih velike črede ovc in koz. Za vasi v sušnih, pozimi pa zelo mrzlih pokrajinah je značilna stisnjena lega in preproste hiše, narejene iz ilovice ali kamna, imajo ravno streho. Tako grajene in postavljene hiše varujejo prebivalce v hudih zimah in vročih poletjih. Na sliki je tipična zgnetena vas s kvadrastimi hišami z ravnimi strehami. Ravna streha služi kot delovni prostor. Domačini sušijo na njej svoje pridelke. To so najpogosteje sadje (breskev, marelice, grozdje) in zelenjava (paprika, pesa).

28. Mlačev žita

Slika prikazuje način mlačve z voli, ki ga še zmeraj uporabljajo prebivalci jugozahodne in srednje Azije. V osrednjem delu vasi se nahaja prostor - gumno, kamor pripeljejo žito, ga raztrosijo in začnejo tretji z volovsko vprego. Tako ločijo zrnje iz plev.

29. Vejanje žit

V sušnih pokrajinah Irana, kjer pade pod 100 mm padavin letno, je poljedelstvo možno samo v področjih namakanja (podzemni kanali "kanati"). Kmetje gojijo pšenico, ječmen, riž, bombaž, čaj itd. Na sliki vidimo tipičen prizor, ki ga srečujemo skoraj povsod v centralnih področjih Azije. To je primer tradicionalnega ekstenzivnega poljedelstva. Vejanje žita je postopek, ko žito mečejo v zrak in tako ločijo zrnje od plev.

30. Sevansko jezero v Armeniji

Sevansko jezero leži na nadmorski višini 1902 m. Veliko je 1400 km² (za 440 Bohinjskih jezer), globine do 86 m. Predstavlja biser Armenije. Na bregovih jezera je mogoče najti kamnite plošče s klinopisi. Plošče izvirajo iz obdobja cesarstva Urartu. Na otoku leži Sevanski samostan iz leta 814. Ob jezeru sta ohranjeni dve tipični armenski cerkvici. V jezeru živi znamenita sevanska postrv. Vremenske razmere v Armeniji in pomanjkanje tekočih voda je prisililo prebivalce v izkoriščanje vode jezera Sevan za potrebe namakanja, mestni vodovod in hidroenergijo. Na reki Razdan, ki odteka iz jezera, so zgradili niz elektrarn. Takšni posegi človeka so začeli jezero življenjsko ogrožati. Problem umiranja jezera so rešili z izgradnjo 48 km dolgega predora od reke Arpa, ki sedaj dovaja vodo Sevanskemu jezeru.

31. Središče Armenije Erevan z Araratom v ozadju

V Erevanski kotlini, na višini okoli 1000 m leži ob reki Razdan mesto Erevan (1.200.000 prebivalcev). V njemu je ena izmed največjih armenskih rokopisnih knjižnic. Mesto ima bogato zgodovinsko preteklost, ki obsega prek 2700 let. Zgrajeno je iz slovitega armenskega vulkanskega tufa. Leta 1921 je mesto dobilo svojo univerzo. V mestu se je začel tudi industrijski razvoj - tekstilna, usnjarska, kemična, živilska. V ozadju posnetka je gora Ararat, eden od simbolov Armenije, ki pa leži na turškem ozemlju.

32. Mošeja v Samarkandu v Uzbekistanu

Eden najlepših spomenikov muslimanske arhitekture je v Samarkandu. Njegova zgodovina se je pričela v drugi polovici 14 stoletja, ko se je na oblast dokopal kruti, toda sposobni Timur. Svoje cesarstvo je razširil na vso srednjo Azijo, velik del Irana, Afganistana, Indije in Kitajske. Središče cesarstva je postal Samarkand. Kompleks spomenikov so gradili številni umetniki takratnega časa. V dveh stoletjih je nastal Bibi-Hanun, čudovit arhitekturni splet mavzolejev in mošej ki zavzema pravokotnik s stranicama 100 in 140m, in Registan - velikanski kompleks mošej, medres (verskih šol) in observatorij. Celotni kompleks je zgrajen iz opeke, od zunaj in znotraj obložene s keramičnimi ploščicami v različnih odtenkih bele, modre in zelene barve.

33. Stepska pokrajina v južnem Uzbekistanu

Uzbekistan je eno izmed izredno sušnih območji osrednje Azije. Na severu prekriva večino ozemlja puščava Kizilkum, na jugu se pojavljajo stepske planote, ki z nizkimi gorovji prehajajo v Tadžiške gore. Svet je porasel z redkim grmičevjem in stepo. Pokrajina je redko poseljena. V tem suhem svetu se življenjsko najbolj prilagaja svetovno poznana karakulska ovca. Krzna dva dni starih janjkov imajo na svetovnem trgu visoko ceno.

34. Transibirska železnica

Osrednja prometnica Sibirije je transibirska železnica, dolga 7416 km, od Moskve do daljnega pristanišča ob Tihem oceanu Vladivostoka. Železnica poteka po južnem območju Sibirije vse do Urala, preko nižin in močvirij Zahodne Sibirije, težko prehodnih goratih območij Vzhodne Sibirije in doline Amurja. Graditi so je začeli 1891 in v 14 letih dokončali. Železnica je pomenila razcvet industrije z rudami bogatih območij, s tem pa je tudi skoncentrirala poseljenost Sibirije v tem območju. Več kot 80 % prebivalcev Sibirije živi v mestih ob transibirski železnici.

35. Jenisej s pristaniščem v ozadju

Ena izmed največjih in najbolj vodnatih rek Rusije Jenisej (4130 km) izvira v območju Vzhodnega Sajana. V svojem zgornjem toku dobi izredno veliko pritokov. Zaradi svojega velikega vodnega potenciala so na reki in njenih pritokih nastale številne elektrarne (Irkutsk, Bratsk, Krasnojarskaja i dr.) z umetnimi zaježitvami. Jenisej s svojimi pritoki je plovna reka. Zaradi izrazitega

celinskega podnebja, ki proti severu prehaja v polarno, reke Sibirije zamrznejo za nekaj mesecev. Zato je plovnost omejena na obdobje od junija do oktobra.

36. Sibiriska vas

Sibirija je zaradi hladnega podnebja redko naseljeno območje Rusije. Sibirske vasice so kar nekako odmaknjene od sveta. Prometne povezave so slabe. Prst je slabo rodovitna in za kmetovanje ni najbolj primerna. Klimatski pogoji so tudi odločilni pri kmetijski usmeritvi. Poleg gozdov se v Sibiriji nahajajo velike travnate površine, zato se prebivalci ukvarjajo predvsem z živinorejo. Ob neutrjenih poteh so se razvile značilne obcestne vasi v glavnem iz lesenih hiš.

37. Tajga Sibirije (Severna Azija)

Tajga je najobširnejši pas Rusije (30 % vsega ozemlja). To je obširno gozdnato območje, ki se širi ob srednjem in spodnjem toku Oba, Jeniseja, Lene in drugih sibirskih rek, ki edine prekinejo ta zeleni ocean. Tajgo sestavljajo iglavci, predvsem sirska smreka, sirska jelka in sirski bor. Za tajgo je značilno, da je zelo močvirna in da v njej ni listopadnega drevja razen brez. Južna območja tajge je človek izsekal ter spremenil v obdelovalne površine.

38. Izkoriščanje gozda v Sibiriji

Les je največje bogastvo Sibirije. Po podatkih iz leta 1990 je Rusija posekala 301,4 milijonov m³ lesa. Izkoriščanje gozda v tajgi omejujejo težka dostopnost in izredno nizke temperature, ki otežujejo transport lesa.

39. Predhimalajska pokrajina z gorsko cesto

Primerna prometna povezanost postaja osnovnega pomena za obvladovanje odmaknjenih visokogorskih pokrajin tudi v manj razvitih državah v zaledju Himalaje. Kitajska v Tibetu, Indija in Pakistan pa v Kašmirju in Ladaku so zgradile dolge ceste s sodobnimi cestišči daleč v notranjost gora. Slabše so razmere v Nepalju, kjer so visokogorska prostranstva še vedno dostopna le s tovornimi živalmi ali z letali. Vlaganji posameznih držav pa niso vzpodbudila prizadevanja za izboljšanje življenjskih razmer v odmaknjenih pokrajinah, temveč predvsem potrebe po vojaškem nadzoru obsežnih spornih obmejnih območij. Na sliki je pogled na vijugasto gorsko cesto, ki se iz smeri Kašmirja strmo spušča v dolino Inda v njegovem zgornjem toku v pokrajini Ladak.

40. Snežišča v poznem poletju na cesti v indijski Himalaji

Ceste so speljane tudi preko 5000 m visokih prelazov. Najvišji med njimi niso najteže prehodni, saj so v sušnem zaledju onstran glavne gorske pregrade. Mnogo težji prehod je preko nižjih, 3500 do 4000 m visokih prelazov na južnih, bolj namočenih gorskih verigah, kjer v zimskem času pade obilo snega in se prožijo veliki snežni plazovi. Zato je večina prelazov v tem letnem času neprevozna in čiščenje snega se potegne globoko v pomladanske mesece. Zaradi ozkih cest se vozila zbirajo v konvoje, da se lahko na izogibališčih organizirano srečujejo. V dolgih kolonah vozil ima prednost vojska, za njo se zvrstijo avtobusi in nazadnje tovornjaki. Prizor je s take gorske ceste sredi meseca julija.

41. Himalajski ledenik

Površina, ki je skoraj tako velika kot pol Slovenije, je v himalajski gorski verigi pod ledeniki. Dolinski ledeniki se spuščajo v Himalaji do 3000 m višine in se na svoji poti združujejo v prave ledeniške sisteme z glavnim lednikom in stranskimi ledeniki. Na sliki vidimo ledenik z gore Gangapurne v pogorju Anapurnaki, ki se spušča do 3500 m . V vznožju je naselje Manang. Zaradi topljenja in umikanja je ledenik za sabo pustil ledeniški nasip (čelno moreno), za katerim je nastalo jezero, ki je zaradi nizkih temperatur skoraj celo leto zamrznjeno.

42. Ledeniška dolina v Karakorumu

Visokogorski svet Himalaje in Karakoruma so zlasti na južni strani močno preoblikovali ledeniki. Ti se v najnovejšem času krčijo in so omejeni na nadmorske višine prek 3500 m. V ledenih dobah pa so segali daleč navzdol in ustvarili U-doline. Dna takih dolin ponekod nudijo možnosti za naselitev človeka skoraj do čelnih moren ledenikov. Človek je skromne naravne razmere v dolinah izkoristil za poljedelstvo in prideluje odpornejše poljščine: krompir, ječmen in oves. Živino pase po višje ležečih pašnikih.

43. Namakalno poljedelstvo v sušni himalajski dolini

Severno od glavne gorske pregrade Himalaje je značilna izrazita sušnost, saj letna količina padavin ne presega 200 mm. Vendar se v topli polovici leta na prostranih pobočjih v zaledju dolin topi sicer skromna snežna odeja, ki napaja potoke in reke. Voda je za bivanje in preživetje človeka temeljnega pomena. Omogoča mu namakanje, s tem pa širi polja in povečuje naselja. Pokrajina je

čudovito kontrastna: temno obarvana kamnita puščava in vpijoča, sveže zelena polja, pregrajena s kamnitimi zidovi, ostanki nekdanjega trebljenja kamenja. Vmes so samotne hiše ter redko drevje topolov in vrb, ki služi za gradnjo in kurjavo v ostrih zimah. Posnetek prikazuje velik obdelovalni kompleks severno od Leha, pokrajinskega središča Ladaka.

44. Visokogorski pašniki v Himalaji

Pomembno vlogo v življenju človeka v Himalaji ima tudi živinoreja. Domače živali, predvsem govedo, niso pomembne le v prehrani kot vir mesa, mleka in mlečnih izdelkov, temveč služijo tudi v prometu za prenašanje blaga in kot delovne živali za delo na polju. Iz njihovih debelih kožuhov si ljudje izdelujejo oblačila in obutev. V Himalaji je najbolj znano govedo jak, ki je prilagojen na ostro podnebje in na redkejši zrak v visokih nadmorskih višinah. Za povečanje mlečnosti so ga križali s kravo in nastal je mešanec, imenovan dzo. Živali poleti pasejo na planinskih pašnikih, ki so bujnejša predvsem na južni strani pogorja, kjer so izdatnejše padavine. Pred zimo jih preselijo v domače hleve, ki so navadno kar v spodnjih prostorih stanovanjskih hiš.

45. Srinagar, glavno mesto Kašmira

Na južnem podgorju Himalaje je dežela Kašmir, nesrečno razcepljena med Indijo in Pakistan. V njej živijo v glavnem muslimani, ki se v indijskem delu borijo bodisi za neodvisnost bodisi za priključitev k Pakistanu. Osrčje pokrajine je rodovitna Kašmirska dolina, ki leži okrog 1700 m visoko. Je zelo gosto poseljena (skoraj 500 preb./km²) in preprežena z mnogimi jezeri. V njej je tudi staro trgovsko mesto, danes upravno središče pokrajine, Srinagar s skoraj pol milijona prebivalci. Skozenj teče reka Jhelum, ki se cepi v številne plovne kanale, ki mestu dajejo naziv Indijske Benetke. Staro mestno jedro z majhnimi lesenimi hišami, kritimi s pločevinastimi strehami, je okrog starodavne lesene mošeje sredi fotografije.

46. Tibetanska družina na poti po indijski Himalaji

Glavnino prebivalstva ne le v Tibetu, temveč tudi v najvišjih predelih Himalaje v Nepalju in Indiji, sestavljajo Tibetanci. Ukvarjajo se s skromnim poljedelstvom in z živinorejo. Pomembno vlogo pa ima tudi trgovina. Pozimi se podajo na dolge pohode po zamrznjenih rekah, poleti pa potujejo prek visokih prelazov, ponekod tudi prek 6000 m visoko. V mnoge visoko ležeče vasi brez drevja morajo pritovoriti tudi ves les za kurjavo. Takšni trgovski pohodi so za naša

pojmovanja težko predstavljivi, saj trajajo tudi več dni v eno samo smer. Na teh poteh prenočujejo na prostem.

47. Šerpe

V odročnih predelih Himalaje živijo ljudje odmaknjeno od prometnic in njihova preskrba je odvisna od gorskih poti in visečih mostov, ki povezujejo bregove deročih rek. Ves tovar tovorijo na živini, a velik del blaga prenašajo na svojih hrbtih sami domačini. Veliko število ljudi iz različnih plemen prenaša tovar za plačilo. Ni presenečenje, če srečamo otroke, ki opravljajo ta težek poklic. Najbolj znani nosači v Himalaji so iz plemena Šerpov in so nepogrešljiv člen skoraj vseh odprav na himalajske vrhove. Tovor, ki ga prenašajo na svojih hrbtih nosači, je običajno oprt na čelo in pogosto tehta do 70 kg.

48. Terasa v Himalaji

Kljub strmim pobočjem in hladnemu podnebjju je Himalaja visoko poseljena. Terasa, ki jih vidimo, se nahajajo na prisojnih pobočji Himalaje. So rezultat vztrajnega dela več generacij. Za razliko od nižinskega sveta, kje gojijo riž, na teh pobočjih gojijo rž, ječmen in zelenjavo za domačo porabo. Hiše in celi zaselki so nameščeni na robovih teras v več etažah. Naselja in terasirana polja segajo v Himalaji do višine 4000 m.

49. Višinsko kmetovanje v Nepal

Kljub odseljevanju iz visokih predelov Himalaje je visokogorski svet poseljen. Ljudje na majhnih njivah gojijo poljščine za domačo porabo, nekaj tudi za turiste, ki jih je v teh področjih vse več. Kmet z lesenim ralom, ki je samo na koncu obit s pločevino, rahlja svojo njivo ob hiši. Za vprego uporabljajo konje, govedo in na pol udomačene jake. Slika je narejena proti koncu marca in vidimo, da je takrat tudi čas cvetenje sadnega drevja, ki na tej višini še uspeva. Bivališča v Himalaji so zelo skromna, zgrajena iz najrazličnejšega materiala, ki ga premorejo domačini.

50. Delo in življenje na ulici Patana

Najbolj gosto naseljena pokrajina v Nepal je Katmandujska dolina. V njej se nahaja glavno mesto Katmandu z okoli 280.000 prebivalci. Zaradi priseljevanja ljudi iz goratih predelov se Katmandu vse hitreje širi. Najbližji kraj Patan se je

zaradi urbanizacije že povezal z glavnim mestom. Hiše, ki so zgrajene v predmestjih Katmanduja, so si različne, kot so različna plemena, ki so se sem priselila. Gradbeni materiali so odvisni od lokalnih virov. V glavnem so to na soncu posušeni zidaki iz ilovice, pomešane s slamo. Velik del življenja se odvija na ulici.

51. Kamelji trg v bližini mesta Jaisalmer

Včasih so bile kamele nenadomestljive pri prenašanju tovora po karavanskih poteh, ki so vodile iz vzhoda na zahod skozi puščavska območja. Kamela ni zahtevna glede hrane niti vode. Idealna je za puščavske predele. Prebivalcem v puščavskem delu Indije in Pakistana (puščava Tar) še danes pomeni bogastvo in zagotovilo za preživetje. Semenji dan s kamelami privabi ljudi od blizu in daleč, na njih se prodaja na stotine kamel.

52. Karavanska trdnjava v puščavi Tar

Močno utrjene trdnjave so nudile zavetje trgovcem, ki so s karavanami natovorjenih kamel prečkali puščavo. Bile so tudi redki trgovski centri sredi puščavskega sveta. Zelo poznan trgovski center je mesto Jaisalmer s poznano trdnjavo. Večina prebivalcev puščave Tar so nomadski živinorejci, redijo ovce in koze ter kamele. Stalno naseljene so oaze in področja okoli namakalnih kanalov reke Ind. Tu uspevajo proso, riž in bombaž.

53. Kmetijska pokrajina v Gangeškem nižavju

Gangeško nižavje je prostrana, rodovitna in zelo gosto poseljena ravnina ob indijski sveti reki Ganges. Zanje so značilna vroča in namočena poletja ter hladnejše, suhe zime. Najbolj vroča je pomlad, preden nastopi monsunska deževje. Posnetek je iz sredine decembra, torej iz suhega obdobja. Zelena polja pričajo, da je mogoče zemljo z namakanjem obdelovati vse leto. V kmetijstvu še vedno prevladujeta ročno delo in uporaba delovnih živali. Živalske iztrebke uporabljajo za gnojenje, posušene pa tudi za kurjavo. Kamele so sicer bolj pogoste v puščavskem zahodnem delu Indije, vendar so se kot tovarne živali uveljavile tudi v bolj namočenih območjih na severu države.

54. Življenjski utrip na ulici indijskega mesta

Mnoga indijska mesta so velika in slabo komunalno opremljena. Na glavnih cestah se počasi pomikajo množice vpreg, kolesarjev, motornih rikš in redkih avtomobilov; ob njih je tudi večina obrtnih delavnic. Stranske ulice so mnogo bolj mirne, vendar so na njih značilne krave. Te so v Indiji svete živali in uživajo povsod posebno spoštovanje. Krave so nedotakljive in človek ne sme poseči v njihov življenjski ritem. Zaradi pomanjkanja hrane so mršave. Kadar se znajdejo na glavnih cestah, motijo že itak neorganiziran prometni utrip. Prizor je iz mesta Varanasi (Benares).

55. Dekanska planota

Dekanska planota je kmetijska pokrajina v osrčju Indije. Omejujeta jo gorski verigi Vzhodni Gati na vzhodu in bolj izraziti Zahodni Gati na zahodu, ki se strmo spuščajo proti Arabskemu morju. Na severu jo omejuje Gangeško nižavje. Sestavljajo jo stare vulkanske kamnine, nekoč del parceline Gondvane, ki so jih številne in v monsunskem obdobju zelo vodnate reke razrezale v manjše pokrajinske podenote. Na kameninski podlagi iz prodornin so se razvile rodovitne prsti, ki so temelj goste naseljenosti. Večina prebivalcev živi na podeželju in se preživlja s tradicionalnim polikulturnim kmetovanjem.

56. Nasadi čaja na Šrilanki

V dobro namočenih predelih južne Azije uspeva čaj. Najdemo ga tako v vzhodnem predgorju Himalaje kot na skrajnem jugu Indije ter na Šrilanki. Čajne plantaže so ponekod tako razširjene, da lahko govorimo o monokulturi. Plantaže so urejene na vzpetem odcednem svetu. Večletni čajni grmi so posajeni v vrstah z razmakom, da je možno neovirano ročno obiranje čajnih listov. Čaj so sredi 19. stoletja začeli širiti Britanci in so še danes med njegovimi glavnimi kupci. V vrednostni sestavi izvoza Šrilanke je čaj še vedno na vodilnem mestu. Plantaže so večinoma v lasti delniških družb, v katerih ima prevladujočo vlogo tuj kapital. Mnogi nasadi imajo predelovalnice na plantažah, v majhnih, tipskih tovarnicah. Tam je mogoče že predelani čaj tudi kupiti. Veliko konkurenco tradicionalnim južnoazijskim pridelovalcem čaja predstavljajo njegove nove svetovne proizvajalke, predvsem v vzhodni Afriki.

57. Obiranje čaja na plantažah Šrilanke

Na Šrilanki so tri višinske cone pridelovanja čaja. Nizka do 900 m, osrednja med 900 in 1800 m ter visoka nad 1800 m. Z naraščanjem nadmorske višine raste tudi kakovost pridelanega čaja. S predelavo se dobi čaj sedmih različnih kakovostnih vrst, med katerimi je najboljša BOPF (Broken Orange Pekoe Fannings), za katero uporabljajo samo vršiček in zgornja dva lističa na posamezni veji. Redno obiranje se vrsti v tedenskih razmikih. Čeprav so številne plantaže urejene za uporabo kmetijske mehanizacije, je obiranje še vedno povsem ročno opravilo, vezano na številne tamilske priseljence z juga Indije. Teh priseljencev hinduistične veroizpovedi je kar 9,5 % prebivalcev na otoku, avtohtonih Tamilcev na severu Šrilanke pa je 11 %.

58. Plantaža kokosove palme na jugu Indije

Kokosova palma je ena od mnogih tropskih rastlin, ki rastejo v Južni Aziji. Iz kokosovega oreha, domačini pridobivajo kopro (posušena sredica kokosovega oreha), kokosovo mleko, kokosovo moko in maslo, lupine pa uporabljajo za posode. Les kokosove palme ni najbolj kvaliteten, uporablja se v stavbarstvu in za kurjavo, ker je ponekod edini les. Kokosova palma raste na peščenih tleh ob obalah tropskih morij. Angleži kot kolonizatorji so uvedli plantažno gojenje velikega števila tropskih rastlin, med njimi tudi kokosove palme. Zraven kokosovih palm rastejo še druge vrste tropskega sadja, predvsem banane, mango in papaja.

59. Priprava riževih polj na Šrilanki

V Aziji in povsod tam, kjer je vpliv monsunov velik, je glavna poljščina in poglavitna hrana riž. Riž gojijo na padijih, bazenom podobnih ravnih njivah, ki so ločene z nizkimi nasipi in povezani s kanali. Riž je tropska rastlina, ki za svojo rast potrebuje veliko vode. Na posebnih padijih riž najprej posejejo, ko zraste do 15 cm nad vodo, sadike presajajo v pripravljene padije. Na sliki vidimo pripravo padija. Ko se zemlja prepoji z vodo, jo preorjejo ali prekopljejo in nato zbranajo z velikimi grabljami, ki jih vlečejo vodni bivoli. V tako pripravljene padije posadijo mlade sadike po par skupaj. Riž hitro raste in ko je zorenja konec, tudi vode v padiju ni več, kar omogoča lažjo žetev.

60. Varnasi - hindujski templji ob Gangesu

Varnasi - središče veselja za hindujce, najbolj sveto mesto Indije ob reki Ganges. Mesto ima okoli 2000 svetišč in je najmočnejši center religioznega turizma v Indiji. Vsako leto obiše to sveto mesto na milijone hindujcev iz vse Indije, da se okopljejo v sveti reki Ganges. Religiozno središče mesta je ob obali reke, kjer so velika stopnišča, po katerih stopajo verniki k reki, in templji številnih hindujskih bogov. Ob velikem vodostaju reke Ganges v poletnih mesecih so svetišča preplavljena z vodo, kar se vidi na sliki.

61. Sežiganje trupel na bregu svete reke Ganges

Po verovanju hindujcev smrt ne pomeni konca življenja, pač pa se to nadaljuje v novih pojavnih oblikah. Pokojnike upepelijo in Indijcem se zdi posebno pomembno, če se to zgodi na bregovih svetih rek, v katere stresejo pepel. Pri sežiganju trupel ni zaznati pretirane žalosti. Na bregovih Gangesa v Varanasiju (Benares), ki je med najbolj svetimi indijskimi mesti, so med trupli, zastrtimi v živobarvno svilo pomešani svojci, razigrani otroci in krave. Rekli bi lahko, da gre pri tem poslu za pravo pogrebno obrt. S čolni neprestano dovažajo les za sežiganje mrtvecev, saj točno določeno obredje traje nepretrgoma 24 ur na dan.

62. Sadhu - hindujski mislec

Izraz sadhu se nanaša na kateregakoli hindujskega svetega moža. Nekateri so asketski puščavniki, drugi spet čudodelniki med ljudstvom. Častilci Višne si čelo zaznamujejo s pepelom, častilci Šive pa s tremi vodoravnimi črtami. Častilec je gol do pasu in bos, sedi s prekrizanimi nogami, njegove oči so zazrte v konico nosu, z obrazom pa je obrnjen proti vzhajajočemu soncu. Med obredom srkne vodo, ponovi ime boga, z vodo poškropi okoli sedeža ter se dotakne šestih delov telesa - to označuje boga v njemu. Vseskozi moli in premišljuje. Molitev zaključi z darovanjem vode in poklonom.

63. Budistično svetišče na Šrilanki

Prbivalstvo Šrilanke sestavljata dve večji skupini: Singalezi, ki predstavljajo z 72 % večino, in Tamilci ki so z okoli 20 % druga najmočnejša skupina. Ostalo so cejlonski Mavri in Evropejci. Po veroizpovedi so Singalezi večinoma pripadniki budizma, Tamilci pa hinduizma. Na otoku so še muslimani (8 %) in katoličani (6 %). V bližini Polonnaruwe, kraja, ki leži na severovzhodu države in je bil v preteklosti starodavna prestolnica, se nahaja budistično svetišče. Na

sliki vidimo kip Bude v sedečem položaju, izklesan iz velikega granitnega bloka. Poleg kipa stoji svečenik, ki se je kot romar prišel pokloniti kipu Bude.

64. Glavno mesto Bangladeša Daka

Bangladeš je ena izmed najrevnejših držav sveta. Pestijo jo velika revščina in lakota, različne bolezni ter naravne katastrofe, ki jih povzročajo poplave ob tropskih ciklonih. Ta revna država je predvsem odvisna od tuje pomoči. V največji delti sveta, delti Gangesa in Brahmaputre leži v vzhodni Bengaliji glavno mesto Daka (5.371.000 prebivalcev). Je pomembno rečno pristanišče, v njem so številne tovarne za predelavo najpomembnejše kulture tega predela - jute. Mesto se srečuje z velikim problemom prenaseljenosti in brezposelnosti zaradi množičnega doseljevanja iz podeželja. Nastajajo prava nasprotja v zazidavi: na eni strani moderne zgradbe, na drugi pa barakarska naselja najrevnejših slojev.

65. Moderni del Bangkoka

Bangkok je prestolnica Tajske in zlasti v njegovem modernem poslovnem središču se čutijo evropske primesi. Slovi kot eno izmed največjih trgovskih središč JV Azije. Podoba mesta se spremeni ob bregovih reke Chao Phraya in njenih kanalov, kjer milijoni prebivalcev živijo v revnih barakarskih naseljih, kjer prihaja do izraza tradicionalna tajška arhitektura na koleh.

66. Kraljeva palača v Bangkoku ob reki Chao Phraya

Tajska je ustavna monarhija od leta 1932. Tajci svojega kralja zelo spoštujejo. Zgodovinsko gledano je bila monarhija zelo pomemben dejavnik pri modernizaciji države. Kraljeva palača s templjem, kjer je shranjen Smaragdni Buda, najsvetejši simbol Tajske, je najpomembnejši kompleks eksotične tajške arhitekture in največje privlačnosti za turiste.

67. Budistični bonci (menihi) na Tajske

Prevladujoča religija na Tajske je budizem, ki se je razširil iz Indije v 3.st.pr.n.št. Po budističnem pojmovanju bi moral biti cilj vsakega budista, da se znebi vseh zemeljskih skrbi in teži po življenju, v katerem imajo glavno vlogo strpnost, razumevanje in tiha meditacija. Obleči meniško haljo je velika čast za

tistega, ki jo bo nosil, ter za celo njegovo družino. Oblačila so značilne rumene barve. Večina fantov vsaj nekaj časa preživi ob učenju budizma kot menihi.

68. Barakarsko naselje ob reki Menam

Podobne prizore kot je ta iz osrednje Tajske ob reki Menam, bi našli tudi ob reki Chao Phraya v Bangkoku. Tajska je predvsem kmetijska država in med vodilnimi izvozniki riža in kavčuka v svetu. Za poljedelstvo je primernih le 1/3 vseh površin, pa še te uničujejo neugodne posestne in socialne razmere. Beg kmetov iz dežele v mesta, v upanju za boljši in lažji zaslužek, ruši normalno funkcioniranje mest. Ljudje s podeželja prinesejo s seboj le bedo in revščino. Životarijo v barakarskih naseljih ob rekah, ki jim predstavljajo zavetje, hrano in pot iskanja boljšega jutri. Naselja se na bregovih rek širijo v obliki dolgih vasi z lesenimi domovi na koleh. Življenje se odvija ob in na vodi, vezano na promet s čolni.

69. Pretovarjanje peska ob Rdeči reki v Vietnamu

Rdeča reka je najdaljša reka na severu Vietnama, ki se z ogromno delto izliva v Južno Kitajsko morje. Reka ob monsunkem deževju redno poplavlja, zato jo tudi izrabljajo za namakanje riževih polj. Le-teh je največ v nižavju delte, kjer je zgostitev prebivalstva tudi zelo velika. Po Rdeči reki je zaradi njene plovnosti izredno živahen promet z najrazličnejšim blagom. Še zlasti pomemben je cenen transport gradbenega materiala.

70. Mostišča ob reki na Novi Gvineji

Nova Gvineja ima ekvatorialno podnebje. Letno pade čez 2000 mm dežja, ki daje življenje bujnim tropskim pragozdovom in napaja reke, ki se spuščajo z gora. Težko dostopna ozemlja povezuje le prevoz po rekah. Ob njihovih bregovih so se razvila številna mostišča, ki so varna pred poplavljanjem.

71. Mangrovski gozd

Posebna oblika vlažnega tropskega rastja so mangrove, nizko drevje in grmovje, ki v širokem pasu prerašča z vodo ob plimovanju občasno preplavljena zemljišča, ob nizkih ekvatorialnih obalah, deltah in spodnjih tokovih rek. Rastje se je prilagodilo s kisikom revnim tlom in ima zračne korenine, ki so občasno v

vodi. Dolge lesene korenine pomagajo utrditi mulj in so tako trdna osnova za mlade rastline, prilagojene na brakične vode.

72. Življenje ob vodi v mangrovskem gozdu na Novi Gvineji

Na prvi pogled je mangrovi gozd enolična pokrajina. Vendar ta enoličnost goščave zbledi ob bogastvu rastlinskega in živalskega sveta. Prostrana območja mangrov, zlasti v Indoneziji, predstavljajo pomemben vir hrane prebivalcem. Veliko mangrov je na tem območju še neraziskanih.

73. Kuala Lumpur, središče Malezije

Kuala Lumpur, malezijsko glavno mesto, leži na obrežju reke Kelong. Mesto je hitro rastoče gospodarsko središče Malezije in sedež vlade. Številne zgradbe so odraz večplastne dediščine, v kateri se mešajo prvine kitajske, indijske in malajske kulture. Čedalje močnejši pa je tudi ameriški vpliv, ki je posebej viden v arhitekturi poslovnega središča.

74. Tržnica v JV Aziji

Ponudba sadja in zelenjave na tržnicah JV Azije je zelo pestra. Številni kmetje se preživljajo s prodajo lastnih pridelkov. Turistično najbolj zanimive so, plavajoče tržnice, kjer kmetje na čolnih prodajajo sadje, zelenjavo in izdelke domače obrti.

75. Bivališča med padiji na Javi

Indonezija je med glavnimi pridelovalkami riža v svetu. Vlažno podnebje, rodovitna tla in skrbno obdelovanje omogočajo kmetom, da žanjejo plodove svojega dela do trikrat na leto. Indonezijski kmet ima svoje bivališče med padiji.

76. Ribolov ob obalah Indijskega oceana

Od ribolova živi velik del prebivalcev na obalah Indijskega oceana. Zlasti pri muslimanih, budistih in hindujcih je ribje meso pomemben sestavni del prehrane, še posebej ker njihove religije prepovedujejo uživanje posameznih vrst mesa.

77. Džakarta, glavno mesto Indonezije

Indonezijsko glavno mesto Džakarta je najizrazitejši primer eksplozije mest v Aziji. Leta 1945 je živel v njej 600.000 ljudi, danes ima že čez 7,5 mil. prebivalcev. Čeprav so mestne oblasti že zdavnaj izdale prepoved za novo naseljevanje in rušijo bedna barakarska predmestja, ne morejo ustaviti vdora priseljencev z dežele in mesto se neprestano širi z značilno heterogeno zazidavo.

78. Splavljanje lesa v JV Aziji

Indonezija je za Brazilijo druga država na svetu, ki uniči na leto največ tropskega deževnega gozda. Le-ta je nekoč pokrival skoraj vse indonezijske otoke. Nenadzorovano sekanje v tem stoletju je to prostrano naravno bogastvo močno zmanjšalo. Sečnja ogroža krhko ekološko ravnotežje, ki se spreminja zaradi gradnje cest, širjenja kmetijskih površin in mest, kar zmanjšuje življenjsko okolje številnih živalskih in rastlinskih vrst.

79. Tropske vrste lesa v Aziji

V tropski in subtropski Aziji najdemo več vrst tropskega lesa. Lesnopredelovalna industrija gozdove najbolj ogroža. Med najbolj cenjenimi vrstami lesa je vsekakor tikov les. Iz teh območjih poznamo še ebanovino, sandalovino, palisandrov les idr.. Dohodek, ki ga prinaša izvoz tropskega lesa, je zlasti za Indonezijo življenjsko pomemben.

80. Rezbarjenje - domača obrt v Indoneziji

Rezbarji umetelno izrezujejo lesene plošče. Tropske vrste trdega lesa so zelo primerne za takšna dela (ebanovina - ki ima črno sredico) Za mnoge prebivalce pomeni to izključno ročno delo domače obrti pomemben vir zaslužka.

81. Vulkanska pokrajina na Javi

Indonezijci so se naselili na enem izmed najnevarnejših delov zemeljskega površja, kjer se nahaja veriga več kot 300 ognjenikov, ki se razteza od Myanmara do Nove Gvineje. Ta veriga sestavlja hrbtenico glavnih indonezijskih otokov. Več kot 70 ognjenikov občasno še vedno deluje. V mnogih ugaslih kraterjih najdemo vulkanska jezera. Najbolj znan med ognjeniki na tem območju

je vulkan Krakatoa med otokoma Javo in Sumatro, ki je v strahovitem izbruhu leta 1883 zahteval 36000 življenj.

82. Koralni otok v filipinskem arhipelagu

Atoli nastajajo samo v tropskih morjih okrog vulkanskih otokov. Če se morska gladina dvigne ali ognjeniški otok potone, v plitvem morju zraste koralni greben in nastane nizek prstanast otok - atol z laguno na sredini. Na koralnem grebenu rastejo tudi rastline, najbolj značilna je kokosova palma. Slika predstavlja atol v bližini filipinske obale.

83. Lhasa, glavno mesto Tibeta

Mesto Lhasa je nastalo v 7. stoletju. Leži na nadmorski višini 3700 m v gorati pokrajini Tibeta. Do leta 1959 je bila Lhasa sedež Dalaj-lame, vrhovnega poglavarja lamaističnega budizma. V deželi je bilo 3000 samostanov s številnimi menihi, ki so s prihodom kitajskega komunističnega režima množično odhajali iz dežele skupaj z Dalaj-lamo. Na visoki skali v mestu stoji palača Dalaj-lame Potala. Tibetanci mu pravijo prepovedano mesto. Lhasa je pomembno karavansko in trgovsko središče Tibeta.

84. Tibetanski menihi v svetišču

Pomembna sestavina ohranjanja naravnega ravnovesja v budističnem Tibetu in najvišjih predelih Himalaje je dejstvo, da se po ocenah kar okrog 7 % prebivalstva obeh spolov odloča za meniški stan, za katerega velja celibat (prepoved poroke). Na izbor mladih lam (menihov) mora na predlog vaškega župana dati pristanek tudi oče, saj vsi otroci ne morejo v samostane; nekdo pač mora prevzeti vodenje kmetije. Menihi skrbijo za duhovno življenje in tudi izobraževanje. Žive v slikovitih, pogosto odmaknjenih samostanih, imenovanih gompe. Samostani so največji zemljiški posestniki in v njih je nakopičeno veliko bogastvo, tudi v obliki izjemnih umetniških izdelkov.

85. Kitajski kras

Izrazito kraško področje Kitajske je provinca Guizov. V pokrajini visoki med 1000 in 1300 m so globoko vrezana rečna korita, ponikalnice, kraška polja, jame ter mnogi drugi kraški pojavi tega subtropskega območja Kitajske. Gozdove so v preteklosti krčili in s tem povzročili erozijo. Na visokih planotah se razprostirajo

dobri pašniki, na pobočjih pa gozdovi. Subtropski kitajski kras je izrazito razjeden, v tipične apniške stožce.

86. Pokrajina v JV Kitajski

Pokrajine okoli Guilina na JV Kitajske je kraško območje. S pronicanjem deževnice skozi apnenec se je izoblikoval blago valovit svet številnih kopastih gričev, med katerimi je svojo široko strugo vrezala reka Li-kiang.

87. Pridelovanje riža na Kitajskem

Riž je najpomembnejše žito na južnem Kitajskem. Kitajci pridelajo največ riža na svetu - 188.403.000 ton (34% svetovne proizvodnje). Najobširnejša območja riževih polj so na jugu Kitajske, kjer zaradi vlažnega in vročega podnebja lahko poberejo pridelke dvakrat na leto. V kolobar je vključena še pridelava arašidov in čaja.

88. Bambusov gozd

Na Kitajskem so gozdovi močno izkrčeni (le 14 % površin) zaradi širjenja obdelovalnih površin. Na jugu Kitajske se je ohranil bambusov gozd. Bambus - tropska trava je v drevesni obliki lahko visok 40 m. Je hitro rastoča rastlina. Do 30 cm debela, kolenčasta in votla stebela uporabljajo kot gradbeni material, za pohištvo, vodovodne cevi, posodo, prekuhana pa tudi kot vlakna za pletivo in kitajski svileni papir. Ne smemo mimo dejstva, da v bambusovem gozdu Kitajske živi ogrožena vrsta medveda - panda, (nekaj sto primerov) ki se prehranjuje izključno z bambusovimi vršički.

89. Leshan - kip bude ob Jangce kiangu

Jangce kiang je druga najpomembnejša reka Kitajske. Izvira v Tibetu 6000 m visoko. Na svoji poti teče čez rodovitno Rdečo kotlino pokrajine Sečuan. Tu postane plovna. Ko Jangce kijang zapusti kotlino, se prične prebijati skozi številne soteske iz apnenca. V teh soteskah reka dobi hitrejši tok, ustvarja brzice in vrtince, kar je izredno nevarno za plovbo. Pomladansko topljenje snega in poletni monsun povečata vodostaj reke od 11 do 20 m. V soteskah, kjer se reka zoži na 200 m širine, se lahko gladina dvigne tudi za 80 m. Zaradi nevarnosti plovbe in njeno varovanje so Kitajci v steno izklesali kip Bude, imenovan Leshan.

90. Aberdeen - del Hongkonga

V Hongkongu je veliko pomanjkanje prostora. Moderne stavbe 20. st. izpodrivajo staro azijsko arhitekturo. V mestu so nastale številne različne četrti: industrijska, trgovsko-poslovna, stanovanjska. Stanovanjske četrti so zelo različne, in zelo obsežne. So tudi revne četrti (squatter) - z zasilnimi bivališči. Na sliki vidimo manjši del nekdanjih zelo razširjenih bivališč na ladjah.

91. Pogled na Hongkong ponoči (Victoria z Kowloonom)

Britanska kolonija Hongkong je eno najgosteje naseljenih območij sveta. Na 1074 km² živi 6 milijonov prebivalcev, 97 % so kar Kitajci, ostalo so tujci. Hongkong je Velika Britanija dobila od Kitajske po "opijski vojni" 1842. Britanci so dobili v najem območje New territories leta 1898 za 99 let. Hongkong bo ponovno pripadal Kitajski leta 1997. Hongkong ima velik pomorski pomen. Na leto se v moderni luki pretovori več kot 80 mil. ton tovora. Zaradi svoje turistične privlačnosti, prileti na letališče Kai-Tai 14,9 milijonov potnikov letno. Sodobno mesto se je usmerilo v raznovrstno industrijo: elektronsko, urarsko, kovinsko, tekstilno, filmsko. Hongkong je azijski Hollywood, ki slovi predvsem po akcijskih - borilnih filmih. Posnetek prikazuje glavno mesto Victoria in pomembno trgovsko središče Kowloon. Hongkong pridobiva obsežne nove površine z zasipavanjem morja.

92. Portugalska kolonija Macau na Kitajskem

Portugalska kolonija Macao leži v delti reke Si na jugu Kitajske. Ker ima pristanišče plitvo dno, lahko sprejema le manjše ladje. Mesto ima značilno trgovsko funkcijo, vendar je v primerjavi s prejšnjimi stoletji močno nazadovalo. Veliko je k temu pripomogla bližina Hongkonga. Mesto je poznano po predelovalni industriji (papirnati izdelki, vžigalice, oblačila, igrače), pomemben je izvoz dišav. Veliko število turistov, skoraj 6 milijonov na leto, privabljajo največje igralnice na Daljnem vzhodu.

93. Obrt in trgovina na ulicah kitajskega mesta

Obrt ima na Kitajskem bogato zgodovinsko tradicijo. Evropa je spoznala spretnost kitajskih obrtnikov preko znamenitih porcelanskih vaz in svilenih izdelkov, proizvodnje nakita in okraskov iz zlata in srebra. Danes srečate po ulicah kitajskih mest niz malih obrtnikov, ki ponujajo svoje obrtne izdelke. Trgovina je na tržnicah izredno živa in glasna. Za Kitajce je značilno trgovanje.

Ponekod se je ohranil še stari način prenašanja blaga, kot ga prikazuje tudi naš posnetek. Prodajalci hodijo od hiše do hiše in ponujajo svoje blago.

94. Šanghaj ob reki Jangce kijang

Šanghaj, največje mesto Kitajske (12 milijonov prebivalcev) in hkrati eno izmed največjih svetovnih mest, leži ob ustju Jangce kijang ob obali Zahodno Kitajskega morja. Je najpomembnejše pristanišče Kitajske za izvoz čaja, bombaža, svile, usnja in rud. Po svojem urbanističnem videzu je Šanghaj najbolj evropsko mesto na Kitajskem z modernim pristaniščem. Z zaledjem to veliko industrijsko mesto povezuje mreža kanalov, železnic in cest.

95. Ulica v Šanghaju

Vrvež na mestnih ulicah je tak, kot ga premorejo le prave velike metropole sveta. Na ulicah se tare ljudi, vsak hiti po svojih službenih opravkih. Problem vseh velikih milijonskih mest je izredno velika gostota prebivalstva, ki jo povečuje nenehno doseljevanje iz podeželja. Poleg mestnih prevoznih sredstev so značilni tudi številni kolesarji.

96. Riževa polja in mlačev riža

Kitajska je kmetijsko razdeljena na severni in južni del. V severni Kitajski so se usmerili v pridelavo žit - pšenice, koruze, prosa, soje, bombaža ; južna Kitajska pa je zaradi subtropskega podnebja kmetijsko usmerjena v pridelavo subtropskih kultur - riža, sladkornega trsta, zemeljskega oreščka, čaja, agrumov, in nasadov murv za potrebe svilarstva. Na jugu Kitajske se pojavlja znano drevo tung, mlečnica. Iz semen pridobivajo tungovo olje, ki ga uporabljajo za barve, firnež in linolej.

97. Mesto v notranjosti Kitajske

Čeprav je Kitajska poznana po velikih mestih, je celotna notranjost posejana z manjšimi mesti, ki imajo funkcijo upravnih in tržnih središč.

98. Vas na Kitajskem

Za Kitajsko še vedno velja, da je to agrarno-industrijska država. S kmetijstvom se ukvarja 60 % zaposlenih. Po letu 1949 se je pričela velika socializacija zemlje in ustanavljanje kolektivnih komun. V zadnjih letih se je začel ponovno uveljavljati zasebni sektor. Ljudje živijo zelo preprosto, polja se v veliki večini obdeluje ročno, mehanizacije je le malo v zasebni lasti.

99. Kitajski zid

Kitajski zid je eno izmed velikih gradbenih dosežkov zgodovine človeštva. Dolg je 2450 km in sega od Rumenege morja do notranjeazijskih step, od Sečuana v pokrajini Kansu do Šanhai-kuana v zalivu Lian-tung. Zid je povprečno 16m visok, spodaj širok 8m, zgoraj 5m, na vsakih 100 m je zgrajen stražni stolp. Veliki zid je bil vglavnem zgrajen v 15. stoletju za časa slavne kitajske dinastije Ming. Zid so sprva gradili vojaki, ker to ni zadostovalo, so na gradbišče poslali zapornike, na koncu je gradil zid že vsak tretji Kitajec. Zid je varoval obsežno Kitajsko pred vpadi iz azijske notranjosti.

100. Ulan Bator, središče Mongolije

Severna Mongolija zajema gorato pokrajino Hangai. V njeni obširni rečni dolini leži na nadmorski višini 1310 m glavno mesto Mongolije Ulan Bator. Mesto, v katerem živi dobra 1/4 vsega prebivalstva Mongolije (548.000), je nastalo v 17. st. kot rezidenca velikega lame. V 20. st. je mesto začelo dobivati moderno obliko z usnjarsko, tekstilno, lesno, steklarsko in strojno industrijo. Zelo pomembna je železniška povezava Ulan Batorja s transibirsko železnico in Pekingom.

101. Stepa v Mongoliji

Mongolija je ena od najbolj redko naseljenih držav sveta. Povprečna gostota je 1 preb./na km². Pokrajina je izredno suha, prevladuje suha stepa, le v goratih območjih je nekaj gozda, obsega pa tudi puščavo in polpuščavo. Na travnih površinah se pasejo črede drobnice - ovce in koze ter kamele.

102. Ognjenik Sakurajima (izg. Sakuradžima; Češnjev hrib)

Vulkan Sakurajima je eden od 70 delujočih ognjenikov na Japonskem, ki so enako kot pogosti potresi povezani s podiranjem tihoceanske in filipinske plošče pod Evroazijo. Tudi v tem stoletju je bilo že več močnejših izbruhov (zlasti 1914), v vmesnih obdobjih "mirovanja" pa so manjši izbruhi skoraj vsak dan. V neposredni bližini leži mesto Kagoshima (izg. Kagošima) s prek 500 000 prebivalci, ki ga ob izbruhih pokrije več centimetrov debela plast črnega vulkanskega pepela.

103. Mesto Kamakura na Honšuju

Kamakura je manjše mesto z okrog 180 000 prebivalci ob Tihem oceanu, 50 km jugozahodno od Tokia. Na sliki je značilna premožnejša stanovanjska četrt japonskega mesta: enonadstropne lesene hiše, tesno druga ob drugi, vsaka z majhnim vrtičkom, ločene z ozkimi ulicami, ki so včasih široke le 2 - 3 m. Bivanje v takšnih hišah je sicer zelo prijetno, vendar pa je zaradi zgnetenosti neprestana nevarnost požarov, še zlasti ob hujših potresih, kakršen je bil januarja 1995 v Kobeju ali 1923 v Tokiju.

104. Riževa polja na Japonskem

Riževa polja ob reki Hayade (izg. Hajade) na zahodni strani otoka Honšu. To je značilna podoba hribovitih delov Japonske. V dnu rečnih dolin, kjer je možno umetno namakati, so riževa polja in vasi, medtem ko so pobočja povsem neposeljena in skoraj v celoti pokrita z gozdovi. Velika večina Japoncev prebiva v ravninah in v širših dolinah, medtem ko je hriboviti svet (prek 75% površine) le redko poseljen.

105. Umetno nasute površine v Tokijskem zalivu

Ob zalivu leži ravnina Kanto, kjer živi v glavnem mestu in okolici na 10 000 km² kar 40 milijonov ljudi. Zaradi pomanjkanja prostora pridobivajo nove površine, tako da v plitvo morje nasipljejo pesek, mulj, pa tudi komunalne in druge odpadke. Takšne umetne površine so že okrog in okrog Tokijskega zaliva, na njih pa so zgradili obsežne industrijske komplekse. Na enem od njih je tudi tokijsko letališče Haneda.

AZIJA
Spremno besedilo k zbirki diapozitivov

Založilo
Ljubljansko geografsko društvo

Razmnoževanje diapozitivov
Bojan Brecelj

Razmnoževanje
Tiskarna Povše, Ljubljana

Razmnoženo v 300 izvodih

Ljubljana, 1995